

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Pf. C.S. 8

01 1764 3114 UB AMSTERDAM

2094.

Den derden Wachter,
Brengende tijdinge vande Nacht,
DAT IS,
*Vande Verstroyinghe van onse Vlotte voor
Dwyn-kercken.*

M E T
Een Woordt der Verantwoordinghe
vanden Auctheur/
Teghens eenighe beschuldinge hem nae-ghegeven.

s'GRAVEN-HAGHE,

**Voor Aert Meurs Boeck-vercooper, woonende inde Pape-
straet, inden Bybel, Anno 1625.**

Journal of the
Royal Society of Medicine

Volume 10, Part 1, 1917

Published by the Royal Society of Medicine
11, Bedford Square, London, W.C.1

Subscription price, 5s. 6d. per annum in advance

Printed by the Royal Society of Medicine

Published by the Royal Society of Medicine
11, Bedford Square, London, W.C.1

**Den derden Wachter,
Brenghende tijdinghe vande Nacht,**

**Dat is,
Vande Verstroyinghe van onse**

Vlote naar Duyn-hercke.

Theophilus.

Achter, Is de Nacht schier wech? Wachter, is de Nacht schier wech?

Irenæus.

**Wanneer de Morgen schoon opsteet, / So is het doochdicht,
Wans d'agmitsaenden dach, is een duysten dach; een doncker dach,
een wolckich dach, een nevelich dach, / waar men gheen licht
wiesinghe als vanden Almachtighen; / Maer oogen sijn moede van nipt te
sien/ ende op het goede te wachten / Maer eplac in het vals gheschiet
anderz onder de handt / Ick hoopet, het soude vrede worden, / so en coemt daer
niet goets, Ick hoopet, wy souden heel worden, / doch fier sijn in daer meer schuldens.**

Theophilus.

**Wel wat isser gaens? Isser erghens eenighe schade ofte In-hol
in het Landt gheschiet / dat u soo ontstelt heeft?**

Irenæus.

**Neen, ten is dat niet/ De Heere ghebe dat het daer toe niet en co-
me / Maer onse Vlote naar Duyn-hercke is gantsch verstroyt.**

Theophilus.

**Ende hoe is het by ghecomen / heeft den Wyandt wel de couragie
ghehad / om de selve aen te tasten / ende te verduynen?**

Irenæus.

**Neen, niet al so / maer den idem des Heeren Waerheit / die daer toe was by
wil, in den hemel, op den aerde, ende in de, / dat over vliende**

be / heeft vessebe alsoo verstroyt / datter vele daer van vergaen sijn /
 2 Cron. 26. ende het meerendeel alsoo verscheurt is, datse op de zee niet en connen varen,
 35. 37. j. Gelick vande Schepen Iosaphats, die hem met den Aff-godische Con-
 ninck Amasia hadde vereenicht / wert getupest / Ende inden het bepl
 ende gheoorlooft ware te segghen / men soude haest de reden / waer-
 om de Heere ons soock alsoo doet / comen wpt-vinden / ende met de
 vinghet aen-wysen :

Iob. Theophilus

12. 8. 24. Doozwaer / de Heere wil ons met een bitteren dronck helpen, om dat wy alsoo
 teghens hem sondighen, ende dit ongeval is noch meer bedenkelyck / om
 dat dit alsoo sonder handen geschiet is. Daer dooz wy dan bemerken comen/
 12. 1. dat den toorn des Heeren soek vanden hemel teghens ons ondeckt wert, ende wy
 moghen daer over wel met Iob spzeken / die also d'een plage op d'an-
 dere ontfinck / dat terwylen d'eeue spzack / eer hy upt-ghesproken
 hadde / d'andere daer op quam / om nieuwe s'waricheden te boot-
 schappen / Heere, ghy vernieut uwe ghetuyghen teghens ons, ende maectt uwe
 12. 10. 13. toorns vele teghens ons, het eene plaecht ons over het andere, ghelyck een vyandt by
 verwisselinghe inden krich, den eenen hoop volcx op den anderen sens, om zyn vyant
 te verdelghen.

Ireneus.

12. 11. 12. 13. Het ware al geen noodt / indien wy het slechts ter herten namen/
 ende in alle dese s'waricheden den upt-ghestrechten arm des Heeren
 teghens ons conden-bemercken / om zyne Majesteit inde roede te
 vallen / ende van vooz zyne ooghen wech te doen / t'ghene daer dooz
 12. 11. 12. 13. hy alsoo tot toorn wert verwecht / Maer het gaet ons gelick den
 ioden rechts vooz haren onder-ganch / daer teghens de Propheet
 12. 5. 3. Ieremias dit in woert / Heere, ghy slaet, doch sy en ghevaelt niet, Ghy plaechtse,
 doch sy en beteren haer niet, sy hebben een harderen aensicht als een rotssteen, ende en
 willen hoer niet buken, ende die mach gheseyt werden / niet alleen vanden
 12. 5. 4. armen hoop die onverstandich is, onder ons, maer oock vande Gheweldighe, die jn-
 mers behooren des Heeren weghen ende haers Gods rechten te weten, dier vele oock het
 soek verbroken ende de zeelen verroeten hebben.

Theophilus.

Deut. 29. 4. Iae het schijnt / dat de Heere tot op desen huydighen dach toe, ons noch niet
 in heeft ghegheuen een herte dat verstandich ware, ooghen die daer saghen de sware
 oordeelen die de Heere d'eerle op d'andere over ons bracht, noch ooren om te hooren
 't'ghene de Heere in zyn Woordt tot onser waerschouwinghe voort-
 bruyght / De seven trompotten Gods, daer mede hy ons te bozen heeft la-
 ten waerschouwen / noch oock de Phioen zijner plagen, die hy d'ene op
 d'andere / ober dat upt sloot / en beweghen ons niet. Iae vele onder
 12. 5. 11. de Sienders selue en sien niet op het werk des Heeren, 't welck by ontrent ons doet,
 noch en gheuen geen acht op het gheschaken zynen hand, daer mede hy de pla-
 gen bereyt / om ons te verderuen, daer sy nochtans de ghene zyn /
 die

die als Wachters op de toorns ghestelt; soo haest als daer eenighen ontraedt is / de Basuynen behoorden te blasen, ende het volck haer betrouwt / vooz de aenstaende s'waricheden te waerschouwen.

Timotheus.

Dat is voozwaer seer te beclaghen / Maer noch is daer wat anders / dat ick vermercke / dat onder ons in-cruppt / ende daer over ick seer bekommert ben.

Irenaeus.

Wat is doch dat ?

Timotheus.

Dat onse Schepen soo seer niet en zijn verstroyt gheworden vooz het onweder dat de Heere over haer verweckt heeft / als wel onse ghemoederen onder malcanderen beginnen te verstroyen ende verdeelt te werden / vooz ick en weet niet wat onlieffelijcke mis-verstanden / jalousien / ende quade bedenckingen / daer mede wy malcanderen beswaren.

Irenaeus.

Waerom seght ghy dat ?

Timotheus.

Want het alsoo onder ons begint te gaen / dat niet alleene die gene / die van verscheden ghesinte ende belijdenisse zijn / malcanderen over dwaers ballen / maer de rechtsinnighe selve / ende die anders eenderley belijdenisse doen / ende eenderley wille ende ooghe mercken hebben / namelijk de voozderinge vande sake vande Gereformeerde kercke / werden bevonden malcanderen teghen te ballen / ende ongemack aen te doen.

Irenaeus.

Seght ghy dat vande Renonstranten ?

Timotheus.

Neen ick doch / want ick weet wel dat die zijn afgheweken vande belijdenisse der Gereformeerde / gelijk sy selve oock getuygen / dat se een sulcken verdraecht/aensheyt onder haer dajnen / daer vooz sy van alle precise gesintheden inde Christenheyt (daer onder sy ons oock inrekenen) onderscheyden zijn / maer ick spreke het van die gene / die het waerlijken met de Leere inde Synode van Dordrecht bebesicht / houden / ende evenwel onder malcanderen oneens ballen over het ghebrypck ende de parctijcke van dien.

Irenaeus.

Ende wat vooz opmercieht ende mis-verstanden hebt ghy van daer over vermerckt ?

Timotheus.

Ick hebbe vermerckt/ dat eenighe van die gene/ die daer op ern-
stelyck dzingen ende aen-houden / dat immers toch de vruchten van
de heylighe Leere / meer en meer te voorschyn comen / ende de
voorzinders van dien / alle andze in sonderlinghe Godtsalicheyt
voorz-lichten mochten / gelyck dat immers alle weghe also betamet/
by sommighe waensien ende veracht werden / als of sy waerlycken
weynich werck vande supberheyt der leere maecten / want sy so-
seer dzinghen op de supberheyt des leuens / Iae ick hebbe onlanck
by gheballen in een gheselschap geweest / alwaer den desen wel septe-
lyck wert naeghegheuen / datse eens gesint waren mer de Gemon-
stranten / Iae hellende tot het Paus dom/ ende de Chiliasterie toe-
ghedaen/ ende daerenteghens den andersins vromen ende trouwen
Dedicanten verachtende / ende vooz Supposten des ouden Diaerc
houdende / daerom sy oock meenden recht te hebben / de sulche te-
ghen te gaen / waer sy condon / ende de selve upt te houden upt alle
plaetsen/ ende bedieninghen waer sy mochten.

Ireneus.

Ist het moghelyck / ende can daer in een rechtinnich herte / soo
swaren bedenckinghe plaetsen nemen / teghens die luyden / die ick
immers altyds ghehouden hebbe alberberst af te wesen / van sulcx
als ghy daer seggt/ waer het mach zyn/ dat ghy het geheele bescheet
niet wel ghebat en hebt / ende dat moghelyck eenighe andere daer
mede ghemeynt werden.

Timotheus.

Wem ick en hebbe gheen mis-verstant in desen / Iae wat dunckt
u of ick selve een van die waers/ die sy int bysonder van sulcx betygt
ende beschuldicht hebben.

Ireneus.

Ick meyne u soo wel te kennen / dat ick niet en kan ghelooften/
dat sy u jimmers yet sulcx souden comen/ oft doynen op- dichten.

Timotheus.

Maer wat soude ghy segghen / oft ghy selve de Maen waert / die
ouer het doorghemelde wert verbaecht ghemaecht.

Ireneus.

Ick soude dan ouer de saecke min bekommert zyn / want ick my
seluen best kenne/ ende weet vooz den Heere/ dat ick van allen desen
by ben/ Daerom ick oock/ het selve/ om vrede te behouden/ geerne
wil verdraghen / ende vol des Ghesstes, ende niet des wyns zynde, van hare sla-
ghen segghen, Sy slaen my, doch het en doet my gheen wee, Sy slooten my aen, doch
Pro. 23.35. ik en versta niet. Maer is daer yet aen van het gene ghy daer segt?

Timotheus.

Iae by al wat veel/ ende het en dyft by u niet alleene / maer het
gaet

gaet boozt / tot alle de ghene die ulwe voetslappen volghende / ende
 boozt ulwe Schyften / ende redden overtuyghende / gheerne sou-
 den sien / dat om d'aenstaende swaricheden boozt te comen / eer sy
 ons naerder treffen / eenighe merckelijcke beteringhe mochte ghe-
 daen werden / beyde inde Politie / ende Kercke / soude het ons hier
 nae beter gaen / Ende dat insonderheyt onder de Kercklycke perfoo-
 nen / die boozgangeren zijn vande reste / eenen nieuwen yver / als
 een heplighe boncke vanden hemel aengesteken / behoort te verwecht
 te werden / daer mede sy aen-ghedaen zijnde inde reste condien saen soghens den
Heere, voor het Landt, dat hy het niet en verdorve, dese die alsoo ghesint zijn/
 zijn vele van haer teghen de bozst.

*Eccl. 22.
31.*

Ireneus.

Nochtans houde ich het daer booz / dat vele onder de dese sooda-
 nighe zijn / datse op de borst des Heeren aldernaest hebben ghelegghen, om aen-
 gaende de verbozghentheden des Coninckrijcx der hemelen onder-
 wesen te werden.

Timothens.

Wel / dat ist datse onder andere segghen / dat het een deel op-ghes-
 blasene gheesten zijn / die het daer booz houden / al off de Gheest des Hee-
 ren van alle andere ware gheweken, om haer toe te vallen.

*1 Cor. 12.
24.*

Ireneus.

Soodanighe en wil ich geen/sins booz spreken / noch my selve met
 haer in-rekenen laten / indien daer sulcke zijn / Alhoewel ich vast-
 lijck vertrouwe / datter oock sulcke in-gherekenen werden / daer van
 de Heere selve ghebraccht zijnde / dit ghetuyghenisse soude gheben /
 datter gheen luden int Landt en zijn / ghelyck sy mede hare swaer-
 heden hebben / die haer meer booz den Heere haren Godt over haer
 eyghene sonden / ende onvolmaectheden en verootmoedighen / als
 dese. Maer hoe bewijzen sy dit / datse opghelasene gheesten zijn /
 ende sulcke die andere verachten ?

Timothens.

Sy segghen / datse haer roemen sulcke te zijn / die een steppe verder
 gaen inden wech der Godtsalicheyt dan wel andere doen, ende dat en is niet ver-
 bracchlyck booz de reste.

Ireneus.

Hebben sy dat opt gheseyt / of hebbe ich het ergstens geschreven ?

Timothens.

Sy segghen / Ja.

Ireneus.

Sy maecten haer manneken ende gaen dan quantstups daer te-
 ghens vercken / want het en is alsoo niet gheschiet / maer dit isser
 van/

van / als ick Claerch-ghewijse in *Philometor* het eerste gheschriſt / het
 welck ick in den *Jare* 1616. te voorszijm bracht / gheselt hebbe /
 dattengroot ghebreck der liefde onder haer was, daer dooz dan gheschiede / dat
 29 wat middelen van vereeninghe daer vooz-gheslaghen wierden / over
 30 de kerckelijcke gheschillen / men evenwel geen Vrede conde treffen /
 31 terwijlen het Cement ende de Calck der liefde daer ontbjack / Zoo
 32 hebbe ick upt veelvuldighe bebindinghe / die ick daer van hadde /
 33 daer by ghevoelch / dat dit ghebreck der liefde soo verre ginck on-
 34 der de Leeraers selve / dat niet allene die gene / die hare partieschap-
 35 pen nu gefozmeert hebben / malcanderen niet en connen verdzagen /
 36 maer dat het quaet soo verre croop / tusschen die ghene / die ander
 37 siints inde leere wel eens zyn / dat indien yemant gebonden wert on-
 38 der haer / die d'oogen wat clarder hebbende dan de reste / ende siens
 39 in d'oozsaken daer upt dese swaricheden ontsaen / sich soecht daer
 40 te te beteren / ende trouwelijcker zijn Ampt dan wel andere doen / te
 41 betrachten / dien staetmen met knien ende elle-boghen teghens / ende
 42 zynen wech is als een groutwel voor de reste. Dit werden vele Godtsalighe
 43 gewaer / ende dit heeft een pberich ende Godtsalich Man / van ober
 44 veel jaren gheclaecht / dat in *Dwyslande* omme-ginck / Dat hoe grootelijck
 45 *Mauritius* sich een yeghelijk van 't ghelooove ende Godsalicheyt roemde, dat nochtant de cracht
 46 *Neodorp* van dien in weynighe wyt-brack, Iae, seght hy, het is, God betert, daer toe eyndelijck
 47 inde Voor- gecomen, datmen selfs alleen niet trachtet, dat wy het rijcke Gods, nae zyn cracht, in
 48 reden van zynen Lu- onse herten hebben mochten. Maer daermen selfs te rugge blijft. Wildemen oock geerne,
 49 *thodocus.* dat yeghelijk te rugge, ofte achterwaerts deynsde, Iffer daerentusschen yemandt,
 50 daer in sich de cracht des Almachighen Gods beweecht, dien wort daer over anxetich,
 51 ende bange genoeghe, dewijle het aen beyde zijden gevaerlijk is, spreken, ofte swijgen,
 52 want spreken, soo en vertoornmen niet alleen de openlijcke vyanden, maer oock
 53 wel de beste vrienden, swijghen, soo steectmen dat helsche vyer in zyn eygen herte
 54 ende conscientie, ende men ladet op sich den grimmighen onverdragheliicken toorn des
 55 verschrickelijcken Gods. Ende dan hebbe ick noch op een ander plaetse beleeden, dat ick
 56 eene ben van die ghene, dewelcke, alhoewel sy door openbare belijdenisse, ende inner-
 57 lijcke ghemeenſchap, leden zyn vande Ghereformeerde Christelijcke Kercke, ende daer
 58 mede houden, evenwel wansien, ende wel nae voor een Secte ghehouden werden, die-
 59 men allesins moet tegen-spreken, alleene om datse geerne een steppe verder souden gaen
 60 inden wech der Godsalicheyt, dan den gemeenen seur toelaet, Verlangende daer naer,
 61 datse een meerder verheerlijkinghe des Heeren Iesu Christi, ende openbaringhe zijner
 62 ghenade, in hare daghen mochten sien op-gaen, door een nieuwen kenswaet van ken-
 63 nisse ende ghenade in die ghene die den naem Christi noemen, ghesicht op de vaste
 64 grondan der leere, die ons de Synode heeft bevesticht, ende die ons ghetrouwelijck alle
 65 daghe wert gheleert. Dit hebbe ick alsoo inde Woor-reden van *Amos* on-
 66 trent het eynde gheselt / even met soo veel / ende de selfde woor-
 67 den. Ende wie sal nu met bescheet connen qualijck nemen / datmen hier
 68 nae tracht / Iae wie onder de Christenen en behoofde hier nae niet
 69 te trachten / ghelijck den *Apostel Paulus* ghetupghet / dat hy ghedaen
 70 heeft / vergheende dat achterrugge was, ende sich wyt-streckende, nae het gene dat

9
voren was, laghende nae het voor-ghasteken merck, tot den prijs der hemelsche roepinghe Gods in Christo Iesu. Maer wat mach haer bewegghen / datse my alfoo int ooghe hebben ?

Timotheus.

Ick meene d'occasie vermerckt te hebben van al dit quaet achterdencken over u ende die is dese / Dat ghy in desen onpartydich zijnde / ende daerom inde saken der Kercke sonder alle achterdencken sprekende / over de dinghen der Verbeteringhe / daer ghy steeds op dzingt / hier en daer eenige redenen ende manieren van sprekken somtijts ghebzupcht / die sulck nae bedencken over u verweckt hebben.

Ireneus.

Ende is u daer van eenighe openinghe ghedaen ?

Timotheus.

Jae / ick hoorde doen al eenich bescheet / 't welck ick wel onthouden hebbe.

Ireneus.

My verlanght sulcx mede te hoorzen / Ende wat werter toch byghebacht / daerom dat ick een *Chilias* soude zyn / ende bande dupsent Jaren vet houden ? Iffet / om dat ick wensche / jae verlange / om een meerder verheerlijkinghe onses Heeren Jesu Christi / ende d'openbaringe zijner genade / in onse dagen te mogen sien op-gaen / dooz eenen nieuwen aen-was van kennisse ende ghenade / gelyck ick te hoorzen gheseyt hebbe ?

Timotheus.

Ick geloove wel dat sulcke manieren van sprekken sommige breezt zijn om hoorzen / want oock dese betrachtungen verre van haer herte zijn / Maer het is ten deele / om dat ghy in uwe Schriften / vele bande Ioden vermaent / ende oock wat schynt van haer te houden.

Ireneus.

Wat my aengaet / ick mach het met de waerheyt seggen / dat ick noyt de tydt / de ghelegghentheyt / noch de ghenegghentheyt ghehadt en hebbe / om de saecke bande *Chilias*serie, ofte dupsent Jaren / die de Heere Christus hier op aerden soude regneren / te ondersoeken ofte nae bedencken / maer hebbe het vooz een dweperie ghesonden / die enckelyck ontsaen is / upt onconde ende mis-verstandt van eenighe woorden / die in het 20. Capittel bande Openbaringhe / daer op sy haer ghevoelen bouwen / gheselt zijn / als Doods, Leven, Op-standinghe ende Regneren, die nae de Phrasen bande Schrift / ghebzupcht werden / om pet anders te betuyghen / dan de upterlijke Boeck-staven / in hare ghemeene bedupdinghe, mede byenghen / Ghelyck een volck na de maniere van sprekken der hepliger Schrift / wert ghetuyghet Doods te zyn, als het is sonder Gods-dienst ende Regieringe / Alsoe was Israel doods in Egypten, voor-gheselt door de Melaetsche hands, die Moses in zynen boesem

C

stact,

flack, welke Melaeftheyt de doods beduyde. Numi. 12. 2. 2 Con. 5. 7. Also was
 Ezech. 37. 2. 3. ren d'Israeliten doods inde Babilonische gevangenisse, ons voorgefelt / Ezech.
 37. albaer sy waren sonder Coninck, sonder Vorst, daer by de Politique Re-
 gierunghe wert verstaen / sonder Offer, sonder Altaer, sonder Lijff-rock, ende
 Hof. 3. 4. sonder Heylichdom, daer by den Godts-dienst beduyt wert. Alsoo zijn
 de Ioden teghenwoordich noch Doodt / zijnde alle wegh verstroeyt
 inde werelt / sonder Politique Regieringhe / ende oock sonder open-
 baren Godt-dienst / Daerom oock den Apostel sprekende van hare
 Rom 11. 15 Weder-oprechtinghe inde laetste daghen / noemt het / een Leven uyt den
 Dooden, Rom. 11. 15. Ghelyck oock de Propheet Habacuc vooz haer
 Hab. 3. 2. biddende / versoecht / dat de Heere zijn werck wilde Levendich maken, int mid-
 den van zijn laren, dat is in zijn aenghenamen tydt. De Godts-dienst
 ende de Regieringhe zijn als de Genius, ende gheest van een volck /
 daer vooz sy leven / ende daer aen men can speuren / watse vooz een
 volck zijn / Die dese niet en hebben / ende daer van ontbloot zijn /
 Deut. 32. 21 werden gesept Doodt, jae gheen volck te zijn, na de Phrase vande schryft /
 Deut. 32. 21. ende daerom daer vooz ghehouden / als off sy niet en
 waren / Ende alsoo werden ghesep te Regieren ende te Heerschen, die een
 goede Politike Regieringhe / ende den waren Godt-dienst onder haer
 hebben / Apoc. 5. 10. Ghelyck oock van Juda wert ghesep / dat hy
 Hof. 12. 1. noch heerschen soude, met God ende den waren Godt-dienst, Hof. 12. 1.

Timotheus.

Het is de waersheyt ghelycksoemich / dat die seltsame opinie van
 de Duyfent laren ontsaen is uyt het onverstant vande vooz-ghemelde
 woorden / ghelyck ick mede hebbe gemerckt / dat het woozt / eyndinge
 des werelts, ghestelt Matth. 24. vers. 3. ende albaer qualijck verstaen
 vooz het eynde des werelts / ende niet vooz de volmaectheyt des
 werelts / ghelyckse albaer moeten ghenomen werden / ren gheheel
 quade upt-legginghe ober het voozgemelde Capittel heeft doen ma-
 ken / als of de Heere Christus albaer sprake van het laetste Oordeel /
 ende den Joncrsten dach / daer der Apostelen Vraghe / daer henen
 niet en gaet / om te weten het bescheet vanden dach des Oordeels /
 maer om te hebben bericht ober zijne toecomste in heerlykheyt / ende
 de voleyndinghe der daghen, dat is / der volmaectheyt der Eeuw / ende
 der weder-oprechtinghe aller dinghen / vooz zijne voozgemelde toes-
 comste / die sy waren verwachende in een wereltse heerlykheyt /
 ghelyck blyckt aen hare vraghe / Act. 1. vers. 6. Off de Heere Iesus op die
 tijt den volcke Israels het Coninckrycke weder oprichten soude, gelijck het woozt /
 voleyndinghe der tijden, also genomen wert / Heb. 9. 26. alwaer aldus
 staet / Nu is hy eens inde voleyndinghe der tijden, het is het selve woozdt dat
 Mattheus ghebruyckt / tot vernietinghe der sonde, verschenen door zijns selfs
 offerhande, Ende daer op gaet de Heere Christus, Matth. 24. zijne Apo-
 stelen / die niet anders dan een wereltse heerschappie / vooz de ver-
 borventheyt dier tijden / int hooft hadden / onder-richten / aengaens
 de

de de swaricheden die sy eerst hadden te verwachten/ ende daer nae
de ghehele Natie der Ioden, geheel anders dan sy geschickt hadden.

Irenens.

My ghebentcht seer wel/ dat ick / eenighen tijdt gheleden / zijnde
in Propheet met ene vande voornaemste d'ijvers vande *Chiliafterie*,
die my seide / dat de Ioden hier te Lande seer veel werckx van hem
maechten/ ter antwoorde gaff / dat sulckx my niet vzeint en dacht/
terwijlten sy haer craende / daert haer seuckte/want sy een vleesche-
lijck volck zijnde / ende niet anders in het hooft hebbende / dan een
wereltsche heerschappie/die in het rijke Christi/ welckers lot ende deel is
allerley cruyts ende verdrukkinghe hier op aerden, niet en was te binden / ende
en conde daerom niet anders dan van sulcken Propheet / die haer in
hare dwaelachtich ghevoelen op-volgde/ ende stijf de / vele houden/
Ja hem op de handen d'aghen / ende hart ooghen wyt-plucken om hem te
gheuen, Doch wat my aengaet / het is soo verre van daer / dat ick
hande Dipsent Jaeren op aerden yet soude droomen / dat ick het
daer voor houde / dat als de Ioden sullen bekeert zijn tot den Heere haren God,
ende haren Coninck David, ende den geest Christi ontfangen hebben/ dat
sy dan upt het innerlijck gevoelen zijner genade/ over de vergevinge
haerer sonden/welcker grouwelijckheyt sy dan eerst sullen sien/ ende
hare schielijcke ende onderwachte bekeeringhe tot den Heere haren
God / met den Apostel Paulus door den selven geest Christi / mede
sullen upt-spreken/ ende seggen Het zy verre, dat wy souden roemen anders
dan in het cruyse onses Heeren Iesu Christi, door het welcke ons de werelt ghecruyst is,
ende wy de werelt, Ende noch verder upt-roepen/ Dat zy alle dinck, als dreck,
achten voor de heerlijckheyt Christi, Ende werpende hare croonen voor zijnen troon,
sullen dat nieuw Liet singen, Heere, ghy zijt weerdich den boeck te nemen, ende zijne
segelen te openen, want ghy zyt geslachtet, ende hebt ons Gode meer gecocht met uwem
bloede wyt allen geslachte, ende talck, ende volcke, ende natie, ende hebt ons Gode gemac
tot Coningen ende Pristers, ende wy sullen regieren op aerden, Apoc. 5. 9. te weten/
met den waren Godf-dienst / ende een goede Politique regeringhe
naervolgens u woort / Het is den aert der ware geloobige / die den
geest Christi hebben gehadt / opt ende opt geweeft/ d'aersche dingen
voor de hemelsche licht te achten / ende ick en can niet bedencken/
dat de Heere om der Ioden wille, d'aerde soude willen verlaten, ende de rofsteenen
versetten, ghelijck Bildach teghens Iobe eens sprack/ Job, 18. 4. dat is/
den aert van het rijke Christi hier op aerden / om harent wille ver-
anderen / Sy moeten mede den beelde des Heeren Iesu Christi ghelijckformich wer-
den, ende zijne ghedaente draghen, soo wel in lyden, als in heerlijckheyt, indien sy
deelende lot met hem willen hebben, Ende ghelijck/ niet alleene Abraham de
Vader aller Gheloovighe, de Rofsteen daer wyt sy gehouden zijn, ende des Berns graf,
daer wyt sy ghegraven zijn, maer oock de Heere Iesus Christus selve, den Leyfman
ende volmaker onses ghelofs, door veel lydens ende verdrukkinghe in-ghegaen is in
zijn Coninckrijcke, Also sullen sy oock moeten doen/ ja haer selven noch

Wof. 3. 5.

Gal. 6. 14.

Philip. 3. 8.

Apoc. 5. 9.

Wof. 12. 12.

Job. 18. 4.

Rom. 8. 29.

Es. 51. 12.

Heb. 12. 2.

- Mat. 8. 12.** wel geluckich achten/ datse also wyt hei rijke der duyternisse, daer in voor haer niet anders en is gheweest dan weeninghe ende knerselinghe der zanden, over ghebracht zijn in het rijke des Soons Gods/ om mede met hem de achterste
- Col. 1. 24.** deelen zijns lijdens te vervullen, Ende off de Heere om zijner Prophetien wille / die seer veel buldich zijn / ende daer henen schynen te wijzen/ op occasie vande In-comste der Ioden eenighe merckelijcke ghenade aen zijn kercke wilde doen / Soo soude ick het daer voor houden/ dat de stercke liefde/ die de Ioden tot haren Mesiam sullen hebben (zijn de soodanighen een liefde, die de wateren der verdruckinghe niet en sullen wyt-blusschen, noch de stroomen der wel-lusticheyt versuypen.) haer alle wereltliche vermakinghen sal doen verachten/ ten aensiene van die gheesteliche bzeuchde/ die sy sullen hebben / in den Heere haren Salichmaker, soo wel over de vergevinghe harer sonden, daer door sy in hem ghesteken hebben, als over d'ontdeckinghe harer herten / daer op tot noch toe een decksel licht, 't welck haer verhindert haren Coninck te sien in zijne schoonheyt, ende de heerlijckheyt des
- Esa. 33. 17.** Heeren Iesu Christi alsoo t'aenschouwen, datse naer zijn beelt ontwakende, oock daer nae van ghedaente veranderen. Ende wat belangt/ dat ick nu en van eenich liefelijck vermaen in mijne Schryften vande Ioden hebbe ghe-maect / ende harer gheacht / comt hier van / dat ick met Daniel, merckende inde Boecken, op het ghesal der Iaren, daer de Heere door de Propheten van ghesproken heeft, het daer voor houde / dat haer Ridderschap wel nae een eynde soude moghen hebben, Ende dat de tijdt nae by / ende voor de deure is/ dat de Heere zijn arm verlaten volck/ welcke nu soo veel hondert
- Jer. 1. 1.** **Jos. 3. 4.** **Esa. 65. 16.** Iaren inde versroyinghe is gheweest, sonder Coninck, sonder Vorst, sonder Offer, sonder Altaer, sonder Lijf-rock, sonder Heylichdom, Ende doch Gods vaste volck is, lief om der Vaderen wille, ghelijck wy daer aen connen mercken/ datse in alle die grouwsame verwoestinghen vande werelt / ende veranderinge in de Vorstendommen, die zedert de comste Chzisti inden bleesche / over d'ondanchbare werelt/ die d'onweerderlijke ende onmetelijke genade onses Heeren Iesu Chzisti veracht heeft / ghegaen zijn / noch eventwel zijn overgebleven/ als een eycke ofte linde, die de stamme noch hebben, alhoewel hare bladeren affghesloten zijn, ofte als eenen mast-boom op eenen berghe, ofte als een baniere boven op eenen cleynen berghe) In dese onse daeghen / ofte coztg daer nae/ soude mogen erbarmen/ Ende dat geschieden soude/ dat aende plaetse, daer tot haer gheseydt is, ghy lieden en zijt mijn volck niet, tot haer sal gheseyt werden, Ghy kinderen des levendigen Gods, gelyck eenige Godsalige Mannen meenen dit te connen bewijzen upt verschepden plaetsen der schyftuere / ende ick oock naervolgens dien in het Boemisch gesluyt fol. 13. ende naervolgende hebbe gestelt/ daer naer ick/ gelyck alle ware geloobige schuldich zijn te doen/ van herten verlange/ niet alleene om dat de Iootsche kercke ons niet en heeft vergeet, doe wy geen volck, ende verachte zielen waren, Iae een volck daermen een groswel van hadde, knechten die onder de Tyvannen lagen, maer heeft onser gedacht/ ende als met upt-gerechten halse op ons gewacht/ doe wy noch verre waren/ presenterende hare reyn wyse te trecken, ende niet te styven, om ons ruymer te maecten, daerom wy

13
 wy haer ghelücke vergelbunge beſhoozen te doen / int dat wy lieff en
 tweert zyn by den Heere / om een toeganck tot den thoon zynner ge-
 nade te hebben / Maer oock om dat wy bemerckende / hoe seer den
 waren pber tot God / ende den waren Godſ-dienſt is verballen on-
 der de genaemde Chriſtenen / mogen verhopē / dat door d'incomſte der Rom 11.13
 Ioden, welck ſal zyn als het leven wyt den dooden, eenen nieuwen pber onder
 het volck Gods mochte opghelweckt werden / ende dat ghelick de
 Heere woormaels dooz d'incomſte der Heydenen tot zyne Kercke/ ghe-
 pooght heeft de Ioden tot pber te verwecken / dat alſoo mede dooz de
 In-comſte der Ioden die woort handen is / wy die doernaelt de voor-huyt Rom. 12
 theennaemt waren, ende nu Gods volck zyn, tot eenen nieuwen pber mochten 11.
 opghelweckt werden.

Timothens.

Heen/ als ick my wel bedencke/ ten is dat niet alleene/daerom ſp
 u van Chiliaſterie verdacht houden / maer het is ergens wat anders/
 dat meer clemt / 't welck by u is gheſchreven.

Ireneus.

Iae / my coemt daer wat te binnen / dat ick gheſchreven hebbe
 bande gheleghentheyt der Ioden op het eynde van Amos, albus / Het 1 Cor. 7.
 ſaet alſoo met de bekeeringhe der Ioden, dat de ſelve waerſchynlyck door eenich ex- 22.
 traordinaris middel ſullen bekeert werden, (ghelick ſy wyt haren aert een volck zyn dat Matth.
 zeckenets bezheert) ende dat ſulckx ſoude moghen geſchieden / door het reec- 24. 30.
 ken des Soons des Menſchen, die hem ſelven ſichtbaerlyck in groote heer- Apoc. 1.
 lyckheyt aen zyn volck ſal verthoonen inde wolcken / op dat ſe ſien moch- 2.
 ten inden welcken ſy gheſeken hebben, Ende alſo over hem leeds draghen, ende rouwich Zach.
 zyn, ghelick men rouwich is over zynen eenighen Sone, diemen met zyn eygen handen 12. 10.
 van het leven ter doods ghebracht heeft. Brigman
App. 1. 2.

Theophilus.

Wel/ dat ſeght al wat.

Ireneus.

Maer ick hebbe daer by ghevoecht deſe woorden / ghelick ſom-
 wighe gheleerde Mannen ſulckx ghevoelen, aen wyſende op de cant / Thomas Aut. 29. 29
 Brigman op Apoc. 1. verſ. 7. Ende dan beſluyt ick deſen handel noch
 wyders / met deſe naer-volghende woorden / Doch wat daer van ſy, wy
 wilens den Heere bevolen laſen, Ende beſluyten met het ghene de Propheet Moſes ſegs,
 De verborghen dinghen comen den Heere toe, Maer de gheopenbaerde dinghen zyn
 voor ons, ende onſe kinderen tot inder eenwicheyt, dat wy doen nae alle woorden des
 Wet, Deut. 29. 29.

Theophilus.

Maer wie is doch dien Thomas Brigman, die ghy daer aen wyſt ?

Ireneus.

Het is een Engelf-man/ een voortreffelick Licht/een Godſalich/
 23 3 Ghe

- Beleert / ende Doord-verlicht / doch een seer nederich persoon gheweest in onse Eeuw / ghelyck die van hem ghetupghen / die door-**
Tim. 3. *sien hebben zijn Leere, maniere van leven, voornemen, Gheloove, Lanckmoedicheyt, Liefde, ende Lydszaamheyt, die oock een bysondere upt-legginghe op de*
10. *Openbaringhe Iohannis heeft gheschreven / ende inden jare 1609. upt-ge-*
geven / met een Doord-reden gedateert den 25. February 1606. Een
Johan. 4. *Man daer van men niet alleene can segghen / Koemt, siet een mensche, die*
28. *my gheseyt heeft, al was is ghedaen hebbe, Maer dat hy inde voord-gemelde*
voord-reden heeft aenghelwesen de sonden van dese Eeuw / te we-
ten / Een verachttinghe vanden waren Godes-dienst / ende ver sma-
dinge van Gods woort / woort-comende upt de sozgheloof heyt ende
eergiericheyt vande Herderen selve / daer doord dan een gemeene
verballinghe inde Seben des Chystelijcken levens / onder alle staten
van menschen is in-ghecropen / Maer die oock heeft weten te seg-
ghen / wat ons / om dier verballinghe wille / ontmoeten soude / te
weten / dat wy in dese eeuw / die nu ontgonnen is / soudē hoozen
ende sien drie groote dinghen / die voord de deure waren / Te weten /
den Val des Antechrist, ende daer nae de verfooringhe van het machrich Maho-
metaensche Ryck, welckers zenuen sullen los ghemaect / ende ontdaen
werden / als die grouwelycke Aff-goderie der Papijten sal gheweert
zyn / ende daer na d'onomite vande Ioden tot de ware Chystelijcke Re-
ligie / die nu oock doord den openbaren Beelden-dienst / die in het aen-
sienlijckste deel vande Chysten werelt / plaetse ghenomen heeft / ver-
hindert werden in te comen. Maer eer dit al soude gheschieden / soo
heeft hy voordsept / dat hy upt de voord-gemelde Openbaringhe hadde ge-
leert / dat een sware versoekinghe over de Chysten werelt soude
gaen / soo dat eer het voord-gemelde soude gheschieden / de Heere be-
ginnende zijn oordeel van zijn eyghen huys, zijne pylen soude dooncken maken van
1 Petr. 4. 17 *bloet, ende zijn sweert het bloet doen en van zijn eyghen volck, Ende dit heeft*
Deut. 23. *hy voordsept inden jare 1609. over de Kercken van Duytslandt, Vranckrijck ende*
42. *Engelandt, doen alle de selve noch in volle Wyde-saten / elck onder zijnen*
Wylc. 20. 2. *wijn-stock ende vijghs-boom, doen den Satan scheen ghebonden te zyn, soo dat hy*
hem noch rippen noch roeren conde / doe de Keyser selve de dry Evangeli-
sche Stenden des Ryckx van Boemen openbare Oeffeninge van hare Religie
hadde vergunt / hy zijne Oitroy-brieven ghedateert den 5. Julij 1609. Doen
wy oock Wyde ghecreghen hadden van onse bynden rontsom / doord
den Stil-stant van wapenen voord twaelf Jaren gemaect / Doen
heeft de voord-gemelde Man d'aenstaende swarichen / die doemaels
verte schenen te wesen / ende nu ten deele gecomen zyn / voordsept ende
verclaert / Paratum jam esse quoddam plenum miserationum barathrum,
ac in ejus extrema crepidineros stare, dat is / Datter een afsgriffelijcke
Put der swaricheden bereyt was / ende dat wy op den upperster
rant van dien ghestelt waren. Ende dan seyt hy verder / Tu Interim
Brigman *Germanx spolas impendentis tempestatis meminertis, ad hanc te com-*
in prafat. *para, contrahis vela, jactende clauo, ac in cumba senting, ne in aditu por-*
Apocal. *tus,*

rus, quod Deus avertat, naufragium facias, **Dat is/ Onder-en-russchen ghy**
Hooch-duytsche bruyt ofte suitter bruyt, want de woorden beduyden het bepa-
de / ghedenckt aen het aenstaende onwedder, ende schickt u daer op, treedt de seyle in,
let op het Roer, ende pompe neersich, op dat ghy niet, t welck God verhoede, Schip-
breuke lydt in de haven. Dat is rechts te voozen / eer de Heere soo veel
 goets aen zijne Bypdt wil gaen betwijfen / **Soodanighe een is de**
Man/ daer upt ick het voozschreven ghevoelen aengaende de bekee-
 ringhe der Ioden voozt-bzenghe/wiens Boerken openbaerlijck wer-
 den ghelesen / ende zijn in alle mans handen / sonder datter pemant
 is/ myns wetens/ die daer tegens pet heeft gehabt/ ofte geschreven.

Theophilus.

Voozwaer indien daer een greyn der onvervalste liefde onder ons ware/
 sondemen om sulcker redenen wille/ een **Man/** die hem selben ander-
 fings inde sake vande Kercke/ ende Religie wel heeft gequeten/ vooz-
 al de werelt soecken hatelijck ende verdacht te maken/ als of hy/ ick
 en weet niet wat wonderlijcke Ketterien onder de leden hadde/ **En**
 ware dit niet een middel/ indien men onbzeetsame lypden ontmoete-
 de/ om nieuwe beroerte inde Kercke alhier/ aen te richten / **Datter**
 pemant de bzeede van een hayz van ons verschilt inde leere/ al raecte
 het oock gheen grondt des geloofs/ en can men niet lyden noch ber-
 dzen/ daer men wel grove sondaers/ die haer dagelick tot schande
 ende smaetheyt van Gods Kercke/ in ergerlijcke sonden verloopen/
 wel can luchten ende lyden / **jae bzeedt samelijck daer mede omme-**
gaen / sonder haer eenichsins over haer godloos leven te bemopen
ofte aen te spreken/ Als off wy in ons verstant ende kennisse geheel
bolmaectt conde zijn / daer wy in onse affecten ende beweginghen
soo verwert / verruckt ende onvolcomen zijn/ Een Godsalich man
van dese eeuwe / ontdeckt hebbende dit quaat onder ons/ spreekt
met grooten ernst daer tegens / aldus / Het is oyt en oyt geoorlooft gheweest
 onder de goede van eene, ende de selve sake niet eenderley te ghevoelen, onvermindert
 alle vorighe vrientschap, **Maer nu, seght hy, dese eeuwe heeft een barbarische onge-**
schicktheit aen-ghenomen, dat d'eene den anderen, maer een weynich van zijn gevoe-
len verschillende, begint te haten ende verfoyen, dese groswelycken haer comt wy een
zotte eyghen selfs liefde, daer mede een yghelijck hem selve behaecht, Ende wyft
dan bozder aen tot onse beschaminghe ende oock nabolginge / dat de
hemelsche lichten gheheel anders gheselt zijn, [dewelcke hebbende sulcke verscheiden
gangen ende keeren, d'eene teghens d'ander gaende, Even-wel malcanderen niet en
overdwarfen, noch in haren ganck verhinderen, gelijk die weten die den loop
des Hemels / ende der hemelscher lichten ondersocht hebben.

*David Chri-
 treus de ro-
 gulis vita.
 fol. 287.*

Timotheus.

Ghy hebt wat reden om u hier over te beclagen / Maer sp seggen
 noch voozder/ dat ghy de ghetrouwe Leeraers inden Lande/ die by
 de waerheyt ghebleven zijn/ vooz Suppotten vande **Satan / dien**
 rooden

rooden Djaeck begroet / ende meynen dat te comen bewiffen upt
den tweeden Wachter ober het ober-gaen vande Bahia ghemaect.

Ireneus.

„ Ick weet waer ghy henen wilt / Ick sal u de woorden selve ver-
halen / op dat ghy ende vder een mocht oordeelen / wat reden sy daer
toe hebben / Na dat Timotheus heeft verhaelt / hoe dat de Propheet
Jeremias het volck trouwelyck ende ernstelyck vermaent hadde *Inden*
aenbeginne des Coninckrycx Ioachims, haer te beteren / daer hy bougende / so
sy het niet en deden / dat de Heere zyn huys soude maecken als Silo, ende de Stede
van Ierusalem tens vloecke op aerden, wert de woortgenielde Propheet ghe-
grepen vande Priesters / ende met de doot gedreucht die sy hem lich-
telick soude aengebaen hebben / indien hy vande Doxten des Lants
niet en ware woort-gheprocken / ende verlost gheweest / Soo wert
daer op geantwoort / dat in dese onse daghen een ongeluck desen hy
cans gelijck was / zynde een vande diepten des Satans / die hy ge-
bryucht / om alle goet onder ons te bederven / te weten / dat gelijck
de oude roode Draeck, die de werelt door-gaens henen verleydt, woort desen ons
Landt ende Kercke menigherleij wyse heeft beroert / ende groote
af-brencke / ende veranderinghe aenden voortganck des Evan-
geliums ghedaen / nu oock nae spne oude wyse niet af en hout / om
het selve te doen ende nieuwe roere te maken / En daer toe ghypt hy
in een ander middel / ende neemt woort een volck te bestryden / dat hem
in dese dagen meest inde wege is / En dat zyn sulcke luyden / de welcke
bemerckende / dat wy doort Gods sonderlinge ghenade de waarheyt
onder ons bevesticht hebbende / doort publicque Authoziteyt vande
Synode tot Doortrecht ghehouden / oock daer hy geboelen / dat wy
weerdelyck sulcket onverdiende ghenade behoortden te leven / Ende
nu hebbende de rechte boyme der wetenschap / ende der waarheyt /
oock inde selve boyme behoortden overgoten te werden / om daer nae
van gedaente te veranderen / ende de ware leere te verciere met een
uyt-muytenden Gods alighen Wandel / die onsen roem ende trots
mochte zyn / tegghens alle d'wael-geesten / die ontrent ons leven / om
de selve den mont te stoppen met wel-doen / Dese luyden die hier nae
in goeden ernst trachten / ende het daer woort houden / dat gelijck de
Synode getracht heeft vrede onder de vershillige menschen te ma-
ken / datmen also oock doort goede reformatie der Seden / vrede met
God moest poogen te maecken / Dese luyden / segge ick / can die oude
roode Djaeck na zynen aert noch luchten noch lijden / want hy oock
wel siet / dat hier in / nae alle Godlijck bescheet / de vasticheyt van
ons Lant / en de sekerheyt van Gods Kercke alleene bestaet / Daer-
om valt hy de sulcke seer onbeschaemdelijck opt lijff / ende begint se
hatelijck te maken / onder den naem van Sabbatarisen ende wer-
heplighen / om dat se wat harder aendzinghen op de onderhoudinge
van Gods gheboden / die ons leven zyn / om soo wel het gebodt / als
de

17
de leere des gheboots onbeleecht te houden / Ende hier toe bindt sy
ghereedt eenige losse ende oock eenighe onboozsichtige lypden / die
hem handt ende schouderen bieden om sulcke tegheng te staen / Siet
dit zijn de epghe wozden getrocken upt de tweede Wachter / daer
over sy soo ontfelt zijn.

Theophilus.

Wel dat zijn inmers niet alleen Christelijke / maer oock wel passende redenen op de gelegentheyt van onse tijt / ende tegenwoozdige staet van de Kercke / die daerom oock als woorden te rechter tijt ghesproken behooren aenghenomen te werden, ghelyck gulde appelen in silvere Schaelen, want nae dien / die ghene die haer in onse tijt tegheng de leere van de Gereformeerde Kercke hebben verheben / haer sterckste argument / om de selve te gronde te slaen hier upt hebben ghenomen / Dat het een leere is die de sondschijft ende de Godsalicheyt verdrijsft, ende daerom als een onnutten boom, daer onder niet goets can wassen, wyt den Wijn-gaert des Heren behoorde gheoyt te werden. Wat kan men van beter doen / om de dwalende den mondt te stoppen / dan metter daet het contrarie betoonen / ende bewijfen / dat de Leere van de Gereformeerde Kercke ja een Leere is / die de Godsalicheyt vozbert / ende door de bethooringhe van een geestelycke macht, in die ghene die de selve belijden / haer openbaer maecht aende consciencien / eerst van die ghene die de selve belijden / ende daer nae van andere die het siet / dat de consciencien daer door gereynicht werden vande doodelycke wercken ?

Irenens.

Wel ghy siet hoe anders dese lypden betweecht werden / So datse in plaese van die stichtelycke reden te hant / haben / den Auteurs der selver soecken hatelijck te maechen / ende tot zynen laste dit beslyps grecken / dat sy de ghetoontwe Leeraers inden Lande / die sy de waerheyt zijn ghebleven / woz supposten vanden rooden Draeck soude begroeten / welck niet en can zijn / ten sy dat sy eerst selve bekennen / dat sy sulcke lypden zijn / die soodanighe tegheng staen.

Theophilus.

Wel ick verbase my / ende staer bedwelmt / over dien dat ick hier in bemercke / Maer wat mach haer beweghen hier in alsoo toe te gaen ?

Irenens.

Ick meene sy wozden ombzageus ende schouw ghemaecht booz ick en weet niet wat quade rappozten / onconde van saken / ende perfoonen / als anders / soo dat sy vreesen daer niet te vreesen en is / ende laten haer voor een vryschijnde bladt verschuichen. De booz gaende swaericheden van Gods Kercke / daer in men ghesoeks heeft haer bedectelijck te ondercruppen / doen haer allesins vreesen ende onnastem / oock daer gheen vrees / maer vrede is / Ende ghelyck in het Hoebliede van Salomo, de Wyf dat die haren Wyfdegom hadde verloozen /

ende

ende daer nae weder gheboonden/ hem te baster hielt / ende *bracht hem in haer s' Moeders camer*, om hem wel te versekeren / soo zijn oock dese luyden te sochboudigher over de waerheyt / om de selve wel te bewaren / *Ick wensche doch van herten datse alsoo wel wyt-sagen nae de goede conscientie daer in de leere der waerheyt ende des gheloofs best van alle betwaert wert.* Ende wat de booz-ghemelde reden aen-gaet/ te weten / dat wy de Leere behoorden te verciaren met eenen *Godelighen mandel*, ick en twyfele daer niet aen/ ofte vele van haer hebben dese reden dickwils in de mondt/ maer inde mondt alleene / Doch de swackheyt van vele is soo groot / dat sy selve schroomen te betrachten 't ghene haer gheleert wert / ofte eenighe oock selfs leeren / Ende daer in zijn sy / *de dwase kinderen gelijk, die liever, dan zy hastelijck souden geboren worden in sy door de ware bekeeringhe, blyven liever lange inden angst der geboorte staen,* daer sy veel pijn lyden / ende haer selven met vele smerten booz-steeken/ Ende dit en moet niemant pzemt duncken/ want het is een ordinaris ghebreck onder de menschen / ja oock wel onder de Leeraers selve / datse hande waerheyt van een sake overtuycht zijnde / dickwils in grooten ernst upt-spreken 't ghene daer van sy hastelijck het contrarie doen/ Ende dan ghenomen / daer waren eenighe die upt-menschelijcke swackheyt / booz quael rappoort ende anders/ eenighe luyden die het van herten wel met Gods Kercke meenen/ tegenstonden/ ende daer in het werck des Satans dede / so en soude daer upt niet volghen / datse terstonts suppossten vanden Satan zijn / niet meer dan den *Apostel Petrus*, den Heere aff-radende nae Jerusalem te gaen / een suppost vanden Satan was / alhoewel hy in die daer het werck des Satans dede / maer bleef evenwel een Apostel des Heeren / midts dat hy hem beter onder-richten liet/ alhoewel hy daarom een *Satan* van zijnen sachtmoedighen Heere ende Meester ghenaemt wert / *Ja niet meer dan David een suppost des Satans was/ want neer de Satan hem int herte gaf het volck te tellen/ daer hy doch een suppost des Satans soude gheweest hebben/ indien hy zyn evel-daer (die hy begaen hadde / tellende de hoofden des volcx sonder het hoof-ghelt, welcke de Wet haer op-geleyt hadde voor de versoeninghe harer zielen te betalen) hadde willen booz-spreken/ ende daer by-blyven/ na dat hy van den Propheet Gad daer over bestraft was.*

1 Cron. 21.
2.

Exod. 30.
21, 12.

Timothens.

Maer sy seggen oock/ dat ghy naer de *Papisten* hest/ ofte immerz het daer booz houdt/ datmen inde Paepische religie wel can salich werden / Ende meenen dat te couwen bewysen / upt dien / dat ghy op het eynde van *Amos* ghesproken hebbende vande bekehringhe der *Indianen*, Ende ghestelt dat wy daer toe niet en dencken / mits dat maer al te blyghelijck is / dat sulcx oock naemmer oog-merck niet en is / Ende daer nae genzaecht zijnde/ wie dan/ ende of het de Pa-pisten doen souden / soo waert op geantwoort/ *Nem* / Ende booz-reden

edert by gelyacht/ niet om datse Af-goden-dienaers zijn/ inner om
dat eene van hare Propheeten selve van haer getuyscht/ datse daer toe
niet en deagen/ Om datter sulcke onder de Papisten gebonden wer-
den / upt-ghesonden om de Indianen te bekeeren/ die heele nachten
dooz byringhen met tusschen ende dobbelen/ Ende van alst mooghen
gheworzen is / met sulcken haesticheyt henen loopen om den Godf-
dienst te doen / dat het te verwonderen is / datse niet dickwils het
Caerts-vel dooz het Af-voeck nae de kercke d'aghen. Acolia de
procuranda Indormisal lib. 4. cap. 15.

Ireneus.

Ich bedoebe my van herten hier over / Dat/ daer in het boozge-
melde boeck *Amos* soo veel goede dinghen tot stichtinghe van Gods
kercke / nae de gelegentheyt van dese tijt booz-gefelt/ ende daer in/
insonderheyt dat hooch wichtich poinet booz de staet van het Lant/
met grooten ernst wert ghebzeven / Te weten/ dat willen wy eeni-
ghe segghen op de saecke van ons Lant ende kercke betomen / ter-
occase van onse ordinate *Vasten-biddagen*, die wy onlanr seer vele/dooz
het bevel onser *Christelijcke Overheden*, hebben gheshouden / dat wy een
steppe verber daer in moeten gaen/ dan wy tot noch toe gedaen heb-
ben / ende tot de *Vasten-biddagen* bougen de Reformatie ende verbete-
ringe van verscheppen ergerlijcke sonden/bepde inde *Polisie ende Kercke*,
die ons Lant ten hoochsten d'ucken / Welck aldaer over bloedich
wert bewesen/ met veel-vuldighe plaetsen bande schyft / exempelen
bande Godsalige Regenten in booztijden/ende oock met vele schyft-
tuerlijcke redenen / alle ghenoechsaem om een leerzaam herte t'over-
tupghen/datter segge ick/in dese gelegentheden pemant ghevonden
wert onder het gherefozmeerde volck / die in plaetse van die stichte-
lijke redenen / ende booz de teghentwoozdinge tijt soo noodich / te
hant-haven/ gaet grijpen ergens wat by den haire dat na zynen sin
niet ghestelt is/om het selve te beschuldighen / Ende dat andere inde
bupst daerom lachen / dat het alsoo geschiet is / wat is dat anders/
dan gelyck de Propheet spreekt/ *jemant een sondaer maecken, om een woort* Esa. 59. 22.
t'onpasse ghesprocken / Doch wat de saecke selve aengaet / die y
aldaer berispen / de selve moet met dit bescheet ghenomen/ ende daer
in moet aengemerckt werden de persoon die dit bzaecht / off de Pa-
pisten d' Indianen sullen bekeeren/te weten *Tobias*, die soodanich eene
is/ dat hy dooz-gaens ende dickwils overdwaerst en tegen spreekt
de redenen bande twee andere/ die met hem spreken / *Indien nu ge-
antwoort ware/dat de Papisten niet en deugen tot de bekeringe bande
Indianen*, om datse Af-goden-dienaers zijn/ so hadde lichtelijck daer
over dispupte comen vallen / want de Papisten ontkenen stijf ende
sterck datse affgodendienaers zijn/Ende hebbende de grouwelijckste
Af-goderie ghebaen / *vaghen haren mondt met d'ontuchtighe vrouwen*, ende
segghen, *wy en hebben gheen quaet ghedaen*, Om dit dispupt te vermijden/
C 2 wert

20
 woert aldaer een antwoorde gheschiedt/ die daer ten alle taggen spoo-
 ken is / ende daer taggens gheen In-rede en conde ghemaecht wer-
 den / ten aensiene bande *Papisten*, terwyl en eene van hare *Propheeten*
 selve een naecte bekentenisse daer van ghebaen heeft / Ende dan
 noch boven dien is dit de waerheyt / ghegrondet in Gods woort/
 dat als men spreekt bande bekeeringe der gener die gantsch bymt
 zyn bande *Christelycke Religie*/ men moet bekennen/dat een God-
 salich *Christelyck* leven daer toe gantsch noodich is/ sonder welke
 het woort Gods wepnich byzucht schaft / ghelyck den *Apostel* *Pe-*
trus te kennen gheeft / dewelcke sprekende tot de byzoutwen die on-
 gheloovighe *Mans* hadden/ haer raes de selve geboor/aem te zyn, op dat oock
 1 Petr. 3.1. die ghene, die den woords niet ghehoor/aem en zyn, door de wandelinghe der vrou-
 2. wen, sonder woords mochten ghewonnen werden. 1 Petr. 3. 1.2. want het goet
 exempel van een goet onstraffelijck ende onschuldich leven/ sal d' on-
 gheloovighe meer beweghen in den beginne / dan het woort selve/
 midts dat vele die het woort des geloofs hoozen vercondighen/ soe
 verstant de cracht van dien niet en connen baten / noch de weerdic-
 heyt bande leere recht bysen ende waerden tot dat die selve woort
 haer ooghen gheschildert / ende in een uptterlycken Godtsalighen
 wandel/ passende op de woort-ghemelde leere / upt-ghedrukt sien/in
 het leven der ghener die het woort vercondigen/ofte belijden / An-
 1 Petr. 2.8. derg stooten sy haer lichtelyck aen het woort, als den selven *Apostel* sprekent/
 daerom ick beter gheacht hebbe de woort-ghemelde reden bande on-
 bequaemheyt der *Papisten* tot de bekeeringhe der *Indianen* by te byen-
 gen/ dan d' andere / die sy willen gestelt hebben/ ende lichtelyck con-
 de in dispute werden ghetrocken/ Doch / wat ick bande *Papisten*
 ende hare *Religie* houde/can men afnemen upt dize myne *Schiften*/
 die ick woort desen hebbe gheschreven ende upt-gegeven/ Daer van
 het eerste is ghenaemt / De Clauwe vande Beeffe, alwaer ick swaelf blyckelycke
 1 Apoc. 11.8. tekenen die vanden voor-by-loopende man lichtelyck connen ghesien werden, hebbe
 ghestelt, tot bewijs dat de *Paus* van *Roomen* den *Antechrist* is, die *Man* der sonde, ende
 dien grooten verderver die d'aerde verderft, ende de gantsche werelt verleyt, door
 de wijn zijner *Hoererie*. En dan noch een andere *Schifft* *Bileam* ghe-
 naemt / ofte den blinden *Papist*, daer in ondeckt werden de snoode grepen die de
 Paepsche *Leeraers* gebruycken, om het volck in blindheyt ende onweteneheyt te houden,
 mes een grondich bewijs, dat de Paepsche *Beelden* niet min dan de *Heydelsche*, gladden
Af-goden zyn, ende de *Papisten* openbare *Af-godendieners*. Dese titel dyacht
 het woort-ghemelde gheschifft op zyn Woort hooft. Ende dan noch
 een derde/ *Babilon* ghenaemt / ofte naecte ondeckinghe ende vershooninghe van
 het hyndich *Antechristische* Ryck, Een/deels tot waerschouwinghe van het Gherefor-
 meerde volck, dat noch onder het *Pausdom* in *Brabant* ende *Vlaenderen* woont, om
 haer daer wy te doen scheyden, Anders/deels tot moet-gheringe van die ghene die te-
 ghens het *Antechristische* Ryck hebben te stryden, om met *courage* dat satue tegens
 te staen, 't Welck ick rechts woort het upt-gaen bande *Treves*, int licht
 hebbe gegeven / Dragende op zyn Woort hooft den woort-gemelden
 Titel.

Timotheus

Timotheus.

Maer hebt ghy alle die **Schryften** tegens de **Papisten** uptgegeven?

Ireneus.

Gae ick / verbolgens / d'een nae d'ander / nae dat de gelegentheyt des tijts / ende de voorszallicheyt der saecken / my daer toe occasie heeft ghegeven.

Timotheus.

Soo verwondere ick my noch des te meer / dat dese kinden sulcken zenen / die soo veel ghedaen heeft voorsz Gods kercke / ende tot assen bzeuck van het **Paus-dom** / so onbziendelijck handelen / ende foucken alsoo te becladden.

Ireneus.

Ick en verwondere my des niet niet alle / want even daerom geschiet my dit / daerom hebbe ick eerst alle die spijlicheyt ende vinnicheyt vande Remonstranten moeten draghen / ende daerom moet ick oock dese smaetheyt lyden / daer op ick oock mijn rekeninge wel hebbe ghemacht / want de vinnicheyt des Satans en is my niet verbodden / noch zijne ghedachten en zijn my niet onbekent.

Timotheus.

Ghy doet wel / dat ghy u daer mede troostet ende gherust seldt / Maer daer is noch een ander saecke daer mede sy u beschuldighen / te weten / dat ghy de Remonstranten schijnt toe te vallen / ende niet haer te houden / Maer dit mercke ick / dat ongegrondt is / upt dien dat ghy soo loslyck spreekt vande Synode van Dordrecht ghelyck ick aende twee plaetsen upt uwe laeste Schryften hier vooren by ghebacht / hebbe vermercht.

Ireneus.

Wat de voorsz Synode aengaet / Ick hebbe alle tijt daer van geoordeelt / dat naedemael alle de leden der selver soo hoorghlyck met ghestaefden eede zyn verplicht gheweest / om de leere des gheloofs daer over gheschil was gevallen / te richten nae den regel ende maat des Verplichtdoms / dat daerom de voorsz ghemeine Synode behoorde de te zyn het eynde aller teghen-sprekinghe, ghelyck den Apostel vanden Edele tot versterkinghe ghedaen, duydelijck verclaert, Maer een saecke heeft my daer aensiene vande voorghemelde Synode mis haecht / ghelyck ick oock in het beginsel van Amos Wag. 2. te kennen ghebe / Dat / ghelyck se op de leere des gheloofs wel nauwe hebben gelet / niet alsoo mede op de vervullen siden onder de ghereformeerde Christenen / ende op het bouwvallighe, ende bulrige aen het huys des Heeren ten aensiene vanden Christelicken wandel / Mit sgaders op de Christelicken tucht / by den meester der Calvemeysse school beschreven, en hebben acht ghegeven / om het rechtsnoer des Verplichtdoms mede inde handt te nemen / ende daer neffens den Tempel Gods te meten / ende zyn bulticheyt ende bouwballicheyt in het Christelijcke

leven / daer nae te richten / Dit heeft de Heere / sonder t'wiffel / van
 die Eerwerdighe vergaderinghe verwacht / hier nae hebben oock
 vele Godsalighe hier te Lande / als met upt-gerechten halse upt-ge-
 sien / ende verlancht / Maer om dat dit is verswijmt ende dat elck
 een vande voozghemelde Vergaderinghe / zyns weechs is gherepft/
 ende nae hups gheheert / sonder op dat ghewichtich point / daer upt
 alle onse swaericheden zyn ontsaen / te letten / soo zyn oock allerlep
 swaricheden / over alle de deelen vande gherefozmeerde werelt / daer
 zy hant ghetockten zyn / als dooz eenen openen slups inghebzoken /
 ende hebben de selus als met eenen vlot der swaericheden overstroomt , want de
 Heere sachte onder haer , off hem yemands tot eener muyr maeckende inde Rote sonde

Ezech. 22.
30.

Es. 5. 12.

teghens den Heere , voor zyn volck , dat hy het niet en verdorve , Maer als hy nie-
 mand en vande , soo goods hy zyn toorn over hinc , ende met den viere zjner grim-
 micheyde maeckte hy haer een eynde , ende gaff haer alsoe haere verdienste op
 haeren kop . Die ooghen int hooft heeft / om te mercken op het werck der
 Heeren , ende op 't ghescheyden zjner handen . can lichtelick bezoeuden waer
 ban het comt / dat alle die hooch-gaende swaricheden / die sedert
 niet alleene over ons / maer oock over de andere deelen vande Ghe-
 refozmeerde werelt / die in de vooz-ghemelde Synode waren ghe-
 roepen / zyn ontsaen / De Heere gheve / dat wy / die dooz Godts
 sonderlinghe ghenade noch staen / het moghen ter herten nimen / om
 niet / ghelick wy laest souden moghen drincken , het grond-sop vanden Kelck der
 grimmicheyt des Heeren oock souden moeten wyt-suypen . Doch wat de Remons

Mal. 2. 9.
Jer. 2. 15.

stranten aen-gaet / als ick eerst van Harminius ende zijne Medes-stan-
 ders quam te verhooren / midts dat ick vā over vele Jaren / over
 tucht zynde vande ware Leere / ende wat byuchten de selve onder
 hare beghers behoozde voort te bynghen / in mijn herte ghesucht
 hadde nae eenighe verbeteringhe inde Seden / ende des Christelijcs
 ken levens / dooz het verwecken van eenen nieuwen pber onder ons /
 sonder welcke ick wel vooz-sach / dat wy de Leere des Ghebofs die inde
 goede consciencie blijft bewaert wert , 1 Tim. 1. 19. niet langher slipper / ende
 subvervalscht soude worden / Maer haest Schip-breucke daer van lijden , naer
 den upt-ghedruchten woort des Heeren / die tot aller waerschouw-

Ezech. 10.
24.

Nab. 2. 7.

winghe eens alsoo hadde gesproken / Daerom dijsse mijne geboden niet ge-
 houden mijne rechten verachte ende mijne Sabbathen onshelicht hebben , ende na den
 off-gelden haer Vadren saghen , daerom gaf ick se over in een leere die niet goet en is ,
 ende inde rechten daer sy ghoeven leven in hebben en connen , So stont ick op mijne wach-
 te , rechte den hals upt / om te sien / wat van Harminius , ende de zijne
 werden soude / Midts den schoonen schijn / die sy inden aen-begins-
 ne maeckten / om den verballen pber op te wecken / Maer eplacp
 het is my wylt gheseyt / Ick washede op het licht , ende het is duyfter ghewor-

Es. 59. 9.

Mal. 2. 12.

Es. 59. 4.

den , zy zyn swaigher ghewoest met ongheluck , ende hebben een Leughen-dracht ge-
 haert , swaigher zyn zy ghewoest met ongheluck , ende hebben moeyte voort-gebracht ,
 Want sy / in plaetse vanden Acker des Heeren (die als een wilde woeste
 boecht stont) Ende als een Acker der leyen , ende wijn-berghen der zotten , daer enckel
 nestelen

Mich. 7. 12

geproeft, ende die vol dijelen staen, welckers meer noch weder ghewilt
 (sch, voor alle voor-by-gaende) van het oncrup te verkeren/ hebben haer
 vergrepen aende Leere / die als selve in worden degelen, seggen: *Wants da Leere is haer ghegheest als een last-steen, daer men sy haer*
schouderen hebben verscheurt. Ende daer nae noch ons/ om dat wy doog
 de Authoziteyt bande Synode haer overwonnen hebbende / in dat ge-
 wichtich point der Reformatie der Zeden doog de Christelike
 Lucht/ slappe banden, ende traghe knyen hebben ghecroghen. 't Welck ich bed
 merckende/ hebbe mijn herte aen-gheroert ghebonden / om in desen
 alghemeen nootd / die wel hooghe begonde te gaen/ nae mijn ghe-
 ring vermoghen/ mijn Moeder/ de Kercke / het Hierusalem dat vast
 hopen is / *Wants troostelijck borst om ich soo langhe ghegheest ende op wiens*
lippen ich soo langhe geseten hadde/ te hulpe te comen. Het beghin-
 sel mijner Schriften is gheweest Philometor inden Jaere 1616. uyt
 ghegheven/ 't welck ich / merckende dat de Kerckelike vershillen
 onder ons seer hooghe begonden te gaen / ende wel eyndelijck tot
 verderf des Landts/ ende der Kercke Gods onder ons/ soude moe-
 ghen uyt-brekken / *Wants datmen begooft te hebben een yffighe socht*
hoben de wijze, ende onder de selsse wel het voornamste. aen-gatidede Maer-
 ende Opperheyt bande Hooghe Overheden in Kerckelike saken / So
 hebbe ich uyt den comen mijns herten / ende d' Inghewanden des
 liefde tot Gods Kercke (merckende datten niemant en was van alle kinderheit
 die sy ghebaert hadde, om haer te leyden, niemant van alle kinderen d' on-ghewo-
 hadde, om haer by de hands te nemen) als eenen alghemeen Davidtregging den
 grooten Salom, doog ghetreden om het recht der Kercke in desen
 doog te spreken/ ende rondt uyt de mondt/ sonder heuwingelinghe te
 segghen / wat daer mede / in diertijt / ghemeent woert / ende wat
 grooten ghevaer bepde het Landt. ende de Kercke daer uyt / comde
 over-comen / Ende dat recht hebbe ich noch doogder verbedicht in
 de andere Clachte der Kercke fol. 44. ende naechvolghende. Doch int
 de doog gheselde Philometor, hoben de verbedinghe van het recht der
 Kercke teghens d' Overheden. Dies tijt / hebbe ich sekerre alghemeen-
 lijke harte gronden onderlept / daer wy ich doog-gaet in alle mijne
 Schriften sterck doog-ghegaen ben. Ende alsoo een sekerre te ken-
 nen/ ende d' oorsake van dien te weten/ het meeste ende noodichste is /
 om de selve wel te beken / So hebbe ich aldaer gependact d' oors-
 sake onser swaricheden / te weten dese / *Wat als een de Kerck doog den*
Enil/ stant van wapenen toe ryse ghebrachte hadde van onse vryndes vryndes,
daer in hy handelde / als een yffighe socht, die sekerre saken niet daer gaen
op-plonghet noch en brachtet, naech en bewaert, toe ryse / sonder als hy d' onse saken ghe-
maecht heeft, soe seker by wischen, werpt comen, seggt: in de ende geort die daer in om
 yeghe-

jeghalijk waer hy het hebben wil, ende *gheeft* aen zyne plaats, om de dynst van
 zynen warbeyte ghemeten / die de Heere de tijdt van veertich Jaeren
 niet ons hadde gheschied / *niet* alleme verdraghende onse manieren, ende quade
 parten, *maer* oock ons draghende als op Arents vleughelen in soo heftigen Quade
 toghe/teghens soo machtighen Wyandt / dat evenwel wy / tot ruste
 ghebracht zijnde / (daer toe het eerste werck bande *Hirers*, beyde Poli-
 tique ende Kerckelyck, behoogde gheweest te zijn / om allerley ergherlycke
 ende snoode sonden / die beyde in Politie en Kercke, gebuerende de vooz-
 gaende Doylonghe / waren in ghebroken / up te roepen / om alsoo den
 gheest des Heeren / die ons tot ruste ghebrucht hadde, oock over ons te doen rusten)
 daer toe niet eens en hadden ghearbeyt / noch ghetracht / jae naens-
 lijck eens aen gedacht / Dit heeft ons in allerly ongeval gebjacht /
 Ende op datmen niet en dachte / dat ick sonder bescheet ende reden
 alsof spack ende Claechde / soo hebbe ick / inden vooz-ghemelden
 Philomathen aen-ghemercht / drie, ende vier, dat is, seuen lasteren, om welker
Wilde de Heere ons niet en wilde verschoonen, daer van d'eerste dize de Lebaers,
 ende d'andere dierde Overheden aen-gaende / bande dize eerste de Lee-
 raers betreffende was het eerste. Dat vele onder haer / hare ver-
 troude kintren niet wel waer en namen / noch de kudde die haer be-
 trout was / een heerlycke Kudde, een menschen Kudde, niet wel en besogden /
Sonde lixternen andere luyden dinghen, dan nae dat seboone werck dat haer bevoelen
was, Daer door de Heere tot woyn verwecht zijnde / haer andere te-
 gen Wyerts / ick meened Overheden die doemaels waren / verwechte
 om haer het werck up de handt te nemen / gelijck het doemaels on-
 der haer stondt. Het tweede was / ghebreck der liefde onder malcanderen,
 het rechte Welt-reeken ende eyghen Lebype daer mede de Heere ge-
 went is zyn Dienst-knechten aen te doen / daer door dan alle ghe-
 schallen end on-reinigheden / soo swaer en onderfoenlyck werden ge-
 maecht / dat wat plaetseringh oock daer toe ghebruycht wert / het
 el te maect of viel / *als een loof plaetseringh die niet en dacht*, ende conden
 niet t'samen houden / ghelijck noch doemaels ghesien werdt. Het
 derde was / dat vele sulcke oock onder de Leeraers-schuyden / die
 niet anders dan vleeschelycke menschen waren / gheenen gheest heb-
 bende / om de saken Gods te handelen ende han-haben / daer door
 dan alle dinghen *in het huyt Gods*, welcke is zyn Ghewynne, meer en meer in
 verwerde gheraachten / ghelijck oock doemaels gheschiede / Dese
 dize lasteren hebben ick aen-ghewesen dat onder de Leeraers omme-
 ginghen.
 Bande vier laetste / d'Overheden aen-gaende / was dit
 Het eerste / Dat onder haer ghebiet vele sulcke haer ontfielden / ende
 opghemapt leefden / die lasterlycke opinien aen-gaende de hoopde Ma-
 jesteit onser groten Gods end onachtmaket Jesu Christi niet alleens onder haer
 broeden / *maer* oock nu ende dan wel te voorsichijn brachten / daer
 door dan dit gheschiede / dat de Heere Jesu het licht des werelts, alsoo ge-
 smact zijnde onder de zijne / sich veracht als een Gist inden Lande, ende als
 een

om wint. *Wan* die sonne over nacht daer inne bloef, *Gae* ons den rugge
kerde / *Soo* dat sy taffeden inden middaghe als blinde om haer tasten, int danckere, *Gen. 28. 19*
daer dooz dan allerley verwerringhen meer ende meer aengtropden/
die soo hooghe ginghen / *dat wy niet en wisten waer wy willen sonden.* *Job. 4. 19.*

Het tweede was / die openbare Oogh-luchkinghe onser Overhe-
den tot die menichvuldighe besmettinghe harer Inghesetenen met
de Paepsche Af-goderie / ter occasie vanden *Stil-stant der Wapenen*, daer
dooz de Landen doemaels geopent warē / alwaer niet allene de ge-
meene Man / als een kemelinne inde hitte, maer oock vele Opfienders der
kercke / verwaers liepen / om die groutwelijcke Af-goderie te bega-
pen / tot terginghe onses stercken ende Laloerschen Gods, die oock daer dooz soo
verdrietich is gheworden over ons / dat hy / dooz eene nieuwe Oog-
loghe / die hy ons verweckt heeft / onsen wech, om derwaerts te loopen, met
doornen toeghemaeckt heeft, ende een want daer voor getrokken, op dat wy onsen pad
derwaerts niet meer vinden en sonden, *Over welke sonde het seer te vreesen*
is / dat den Staet des Landts met den Heere onsen God niet recht
en is versoent / gelijk can blycken / niet allene upt dien de Oozloghe
veel heftigher aen-gaet als te boozen / maer oock / datter noch soo
vele Hoochden des Antechristischen Ryck onder ons zyn over-gebleven / die
over langhe als wylnisse ende dreck nyt het midden van ons behoorden wyt-gha-
maecht te zyn. *Job. 2. 5.* *Est. 3. 26.*

Het derde was / d' onthelijnghe vanden Rust-dach des Heeren / welker
sorge d' Overheden des Lants / volgens den inhoud van het vierde
Gebodt / is bevolen / daer van de ruste ende heylighe soo openbaerlyck
wert gheschonden in alle hare Poorten / datmen met de waerhepde
mocht seggen / datter in alle de ses Wercken-dagen vande weke / so
bele sonden ende groutwelen / teghens alle goede Zeden / niet en wer-
den begaen / als op dien dach allene / die den Heere gheplecht was /
daer over de Heere dit byeggement hadde upt-gesproken / dat hy ander
de Poorten daer het alse toeginck, een vier wilde aensteken, dat de huysen vortvoeren,
ende niet wyt-gebluscht sonden werden, *Onder welke sonde ons Lant noch*
sucht / gelijk daer aen ten overbloede can gespeurt werden / datmen
de sulcke die daer over pberten / dat de Rust-dach des Heeren onder ons
beter mochte gheplecht werden / wel nae meer Seemissen soude hoorden, *Act. 17. 27.*
diemen alomint behoorde teghens spreken, ende upt alle bedieninge houden. *Act. 28. 22.*

Het vierde was / datter van hondert Bloet-schulden ende Doods-slagen,
die moetwillich / met een hooghe verhevene haent in onse Lant-palen
werden begaen / nauwlijc ene vanden Bloet-wreker wert ghestraft / soo
dat het Landt noch alle daghe wert betreden vande voet-solen der
gener / die het alsoo met Bloet-schult hebben beklecht / daer over de
Heere soo dwydelyck in zyn Wet heeft ghesproken / dat geen versoeninge
en soude ghenomen werden, *over de ziele des Doods-slaghers, sonder die Bloet die het*
uergoten heeft, want hy is des Doods schuldich, ende moet steruen, *welcke sonde*
het Landt noch dyck / ende het is te vreesen / indien dit niet tyde-
lyck ghebeterd werde / dat het Landt overladen zijnde van het onschuldich
bloede

Esa. 24. 20. *bloeds der menschen, dat door den bloet-wreker niet en wert versont, als een droncken*
Heb. 12. *Man zijne Inwoonders: eyndelijken wyt-sponnen sal.*
 18.

Theophilus.

Eph. 2. 2. Wel ghelukkig / alle de vooz-ghemelde vergriffinghen waren daerblyck te dier tijdt onder ons te binden / ende ten was niet van noode de want te door-graven ende een hol daer in te maken, als de Propheet Ezechiel eens ghelast was te doen, om te sien watter bepde in het Landt ende Kercke omme-ginck / Soo dat ick achte dat ghy met groote reden/ naer de ghelegghentheyt dies tijds / sulcke vergriffinghen hebt aen-ghewesen / ende daer toe ghetracht / dat de selve mochten ghebetert werden.

Ireneus.

Gal. 1. 16. Ende daer over en ben ick niet te rade gegaen met vleesch ende bloeds, om eerst eenen aen-hanch te maeken / ende ront-omme my te sien offer pe-mandt met my soude staen / om dit werck te vorderen / ghelyck de natuerelike menschen ghewent zijn te doen / eer sy een sake beginnen / Maer hebbende een volle overtuppinge des Ohefres in myn herte / dat daer de wonde van ons Landt ende Kercke was / soo en hebbe ick mijn oogen niet laten slapen, noch mijn oogh-leden slaymeren, Maer hebbe mijn selven met een vol vooz-nemen des herten in goeden ernst daer hem ghhegheven / *1. 17.* *alleen ofte met andere,* bepde Politique ende Kerckelijcke te vermanen ende betuppen / dat toch sulcke vergriffinghen van upt het midden van ons mochten gweert werden / Ende ter tynen doen ter tijdt seer veel schrybens ende bypbens onder de verschillighe parthien was / soo hebbe ick my mede tot schryben gegeven / om andere oock daer van te overtuppen / ende indien by my den Geest ende macht des Vorsten Nethania geweest ware, ick soude lichtelijc die gene die my hier in oogen waren bescholden ende geplucht, ja eenen Endt af-ghewomen hebben, datse hier op naerder souden willen letten. Ende daer op hebbe ick inden vooz-ghemelden Philometor dese woorden in-geboert / om pimmers d'Overheden tot het vooz-ghemelde werck gaende te maken / Och off de Heere onse Overheden sulcken herte gabe / datse des sijn werden / eens te misse, daer Israel tweemaal gericht / ende van zijne groutelen bedypt is / te vergaderen / om ons oock over dus danighe groutelen als hier te voozen verhaelt zyn / ende meer andere te richten / dan soude sonder twyffel onser seer haest gheholpen werden / ende wy souden snellijck een ghenadighe verlossinghe upt onse swaricheyt becomen / daer op dan verber / by Philomon, den anderen t Samen-spreker geantwoort wert / Hier toe moeten dan onse Ohebeden gericht zyn / willen wy goet werck daer van maken / dat de Heere onse Overheden sulcke sinnen ende gedaechten in t herte wil geven / dat het wijf de godloosheyt, die ons Landt druck, vande twee Wyven die vleughelen hebben, dat is vande Politique ende Kerckelijcke macht / die elck hier de hant toe moeten bieden / in een Ephra gesloten ende

Zach. 1. 3. 9.

„wat een clompe loots toegedeckt, ten Lande wyt ghevoers werde, als de Proheet „
 Zacharias eens in een ghesichte over de gelegentheyt vande ver- „
 losse upt Bablonien wert vertoont/ Zach. 5.8.

Theophilus.

„Het is seer Christelijck ghesproken / ende ick en weet niet hoe „
 pement pet wat hier tegghens soude connen inbyngen/ Maer het werck „
 is swaer, ende ghelijck Sechama eens tot Esdra seyde, soo en is het niet eener ofte swaer „
 daghen werck, want wy hebben der vergrypinghe vele ghemaect. „
 Efta. 10. 13

Irenens.

„Wat weet ick oock wel/ ende daerom hebbe ick oock aengewesen/ „
 datmen op occasie van elcken Vasten-biddach eenighe grove ende „
 Landt-verderfijcke sonde by de handt behoort te nemen om upt te „
 ropen / daer over ick dan / om beyde Overheden des Landts ende Opfinders „
 der Kercke daer toe ghewillich te maecten / dese woorden ingheboert „
 hebbe / In dien de Sienders / die soo veel inde Leere weten te sien „
 op dusdanige dingen/ gelijk haer ampt is/ hadden bestaen te letten/ „
 om de selve / comsojm Gods woordt / upt de Kercke Gods te wees- „
 ren/ sonder dan wel Remonstrant ofte Contra-remonstrant gebou- „
 den werden om over de Verschillighe poincten / die sy selve beken- „
 nen/ dat niet veel om 't lijff en hebben/ hare Overheden het hooft te „
 braken ? Soude niet liever hare Remonstrantien over dusdanighe „
 gronwelen ende lasteren daghelijck tot de Hooghe Overheden des „
 Landts zyn ghecomen/ ende niet op-gehouden tot dat sulcke laste- „
 ren / die de Kercke ende het Landt / als eenen swaeren last/ brucken „
 ende bederven/ upt het midden van ons gheweert waren / dese sake „
 hebbe ick doemaels alsoo vooz-gheselt/ Ende ware daer op ghelet/ „
 gelijk betaemde/ is het niet te vertronwen / dat wy daer na in sulcke „
 anheijpelijcke swaricheden niet en sonden zyn gevallen ?

Theophilus.

„Voozwaer sulcke woorden behoorden als spieffen ende naghelen gheweest te zyn „
 beyde vooz de Politique ende Kerckelijcke personen / om haer te „
 ppickelen tot het voozschrijven werck. „
 Ecl. 11. 11

Irenens.

„Het soude ghewisselijck alsoo gheschiet zyn / indien de Heere ghedach- „
 ten des goets ende des vredes over ons ghehadt hadde, Maer nu eynclap ! was die „
 verborghen voor hare ooghen, Evenwel hebbe ick het daer by niet ghela- „
 ten / maer ghelijck ick meer en meer overtuycht wert / dat hier lach „
 de boncke onser swaricheden / die daghelijck hoogher en hoogher „
 begonden te gaen / Soo ben ick steeds ende strac weechs daer in „
 voozt-ghegaen in verscheyden andere Schriften/ die ick op elcke oc- „
 casie die vooz-viel/ upt-gegeven hebbe/ tot dat ick eyntelijck inden „
 Jare 1620. op occasie van eenen Alghemeen Vasten-biddach, die op den „
 xxvij. Mey was upt-gheschreven over het gheheele Landt/ een ander

D 2

Schrijft

Schijft te voozschijn bracht/ genaemt *Missa* ofte *Christelijck gespuch van*
het rechte gebruyck des Alghemoenen Vasten-biddachs, Daer in ick d'Overheden
 des Lants betupge/ dat het haer ampt was op occasie vanden vooz-
 ghemelden *Vasten-biddach* met de Godsalige Regenten in Israel vooz-
 de Calomnie te treden ende beyde sy ende haer volck te samen met
 den Heeren haren God een verbondt te maken/ om den Heere haren
 God van herten aen te hanghen/ ende tot bewijs van dien verschepe-
 den ergherlycke sonden/ dier soo vele niet alleene in het heymelijck/
 maer oock int openbaer/ ende onder haren baert ommeginghen/ tot
 groot verwyt ende blame vande Cherefozmeerde Chyristenhepdt/
 en onbermydelighen aenstoot van alle die dwael-geesten/ die midden
 onder ons leven/ upt te ropen/ ghelyck eertijts eenighe Godsalige
 Coningen ende Regenten hebben gedaen/ Dat sy soo doende souden
 thoonen dat een hoogheren gheest in haer ware/ van die ghene die
 vooz haer gheweest/ ende vanden stoel der eeren gesloten zyn/ Maer
 also ick in het voozgemelde Schijft de *Remonstrantien* wat te na quam/
 ende hare mis-grepe aenweest/ segghende/ *Wadde de Remonstrant*
onder ons/ in plaetse vande Leere te veranderen/ ende verbeteren/
zynen ernst ende vermogen aenghelept/ om de ghemeene sonden van
het Landt upt te ropen/ ende hier over zyne Remonstrantien tot de
vooznemelijcke Machten des Lants/ welker herten sy doemaels
besadt/ ende wist te keeren als water-beken werwaerts sy wilde/
laeten comen/ So stonde sy noch heden ten dage blopende/ als een
Laurier/ ende schijnende als een licht op eenen lichter/ ende ware
also met de domp-hoozens des heplichdoms niet upt-gebluyft/ noch
als een beufelcloodt verdriven op wyden Lande/ Ende wat soude
sy vooz de waerheyt ende Godsalicheyt niet hebben vermacht/ die
soo grooten aff-breycke aende selve gedaen heeft/ daer in alle vroomte
ende getrouwe lypden inden Lande/ met hem souden hebben gesaen/
teghens de boosachtighe/ om zyne handt te stercken/ Maer sy is
eens anders sijn geweest/ daerom ooc alle dit swaer ongeluck over
hem is gecomen/ daer aen ick hope/ dat andere die noch staen/ haer
sachthens spigelen sullen/ So ben ick daer over te schande gewordē/
ende in hare tanden gevallen/ ende sy zyn soo bitterlijck teghens my
upt-gheballen in seker gheschijft by haer upt-geheven/ onder den
naem van Achabs vasten/ dat ick selffs van haeren tweghe daer over
beschaemt stontd/ ende dacht by my selven/ dat het enchele gupen
waren/ immers soo vele alsser met het voozschyven Boeck besich
*gheweest waren/ mits datse soo een sichtlich gheschijft/ als *Missa*,*
ende soo dienfelgk vooz de teghenwoozdighe tijdt/ daer in soo treffe-
lijcken verborghensheyt van het Coninckrijck der hemelen wert gheopenbaert, te
weten/ datmen tot de Vasten-biddaghen moet voughen mercke-
lycke beteringhe van eenighe dinghen die ontfelt zyn t welck als
daer met volcomen Godtlyck bescheet/ wert bevesticht/ ghelyck
alst van hem selve can ghetupghen/ met sulcken onbescheet teghen
 spzaken/

29
spreeken / daer ober ick niet anders ter noodigher verbedinghe en hebbe ghebaen / dan het voorsz. heben Schrift met een voorsz. reden vande Heeren Staten Generael wederom laten drucken / want het voorsz. hem selven spreekt / ende niet anders tot zijne verbedinghe van noode hadde.

Theophilus.

Ich hebbe het voorsz. hemelde Schrift ghemact *Achab vasten*, in die tyt wanneer het eerst upt quam / oock ghelesen / maer ick hebbe daer in ghemerckt een grove mis-grepe / die sp outrent dien begaen hebben / haer in beeldende / dat den Auteurs van het voorsz. hemelids *Missa* een Predicant van Amsterdam was / Daerom sp te heftigher teghens het voorsz. hemelde Schrift upt-bielen.

Ireneus.

Met is alsoo / Daer nae als ick quam te bemercken / dat de Synode tot Dordrecht ghehouden / ende ten deele int werck ghestelt zynde / evenwel clepne vucht doort bracht / tot vereeniginghe vande ontselde gemoederen / Ende dat het ons ging / gelick de Propheet Jeremias eens spreck tot de Joden / die naer upt-heimse hulpe verlangden / *den Ongh is voor-by, de Somer is henen wech ende ons en is gheen hulpe ghesomen.*
Soe hebbe ick inden *Lare 1622. uyt-ghegheven*, Een Christelijcke ende vrymoedige aen spraecke aende Leeraers vande ghereformeerde Religie, die by de waarheyde waren ghebleven, onder den naem vande vierde Clachte der Kercke, daer in ick merckende / dat de swaricheden eben stijf bleven staende / Iae hooger en hooger risen / 't welck mijns achtens ten deele daer upt voorsz. quam / dat de Leeraers die d'oberhandt hadden behouden / geduerichlyck met de nagel inde wonde waren / daer dooz de selve verhuibert wert hare lippen 't samen te boegghen / ende te ghenesen / Soe hebbe ick haer vriendelyck versocht / sp wilden doch een mael der swarer Disputen / daer wys alreede soo veel nijt, wijs, wijs, kovinghe, achterelappinge, oorblasingen ende beroerte was ontsaen, en eynde maken / Ende dooz het voorsz. brenghen van een Godsalich leven / onder die ghene die de waerheyt beleiden / de Leere vande ghereformeerde Kercke / die nu dooz de Synode bevesticht was / van alle lasteren bevynden / ende alsoo meer en meer in de gemoederen der gener / die byde selve waren gebleven / bevestigen / Ende also ick bit met grooten ernst dede / so hebbe ick daer ober oock eenighe haperinghe gehadt / die doch in het minnelijck aff ghelooopen is / midts dat ick niet raetsaem en vont daer ober in verder contestatie ende betuyginghe met yemant te comen.
Tot dat ick inden *Lare 1625.* (siende dat de swaricheden soo bukten / als binnen den Lande / hooger begonden te gaen / Ende merckende / dat wy hier te Lande / upt-sonderlinghe ghenade / noch waren verschoont / inden ghemeenen over-ganck der plagen ende verwoestingen / die de Heere als eenen bliet over de Ghereformeerde werelt hadde laten gaen) een ander Schrift hebbe upt-ghegheven met na-

- men *Amos*. daer in ick noch wijt-loopigher / de booz-ghemelde ver-
 bozghentheyt te weten / datmen tot de *Vasten-biddaghen* moest boegen
 de verbeteringhe van eenighe openbare sonden / die het Landt dyn-
 ken / ('t welck ick niet recht wel een verbozghentheyt mach noemen/
 om dat het soo claer / ende niet so groote tastelijcke letteren in Gods
 woordt booz-ghestelt zijnde / eventwel soo wepnich van Politique
 enda Kerckelijcke personen werdt begrepen) hebbe gheslaecht ende
 bevesticht / niet een gelijcke Booz-reden aende Hooge / ende Mogende
 Heeren de Staten Generael / hare Ho. Mog. ootmoedelijck ver-
 soekende / op het booz-ghemelde gewichtich point te willen letten/
 niet twyfelende / of immers de Sienders onder ons / ende de Leeraers
 des volcx / die met het zant des Heylichdoms zouten, ende daerom het rechte
 des Heeren / ende wat hy van ons eyscht / behooren te weten / ende
 booz te staen / soudn my hier in toeballen / als een Man die wat goets soek
Hebr. 2. 10. voor Israel, ter wijlen ick anders niet booz en hebbe / van haer op den
 stoel der eeren / daer op sy ghestelt zijn / te bevestighen / op dat se niet
 mede ghelijck vele van hare Weder-partien / off met de domp-hoorens des
 Heylichdoms wyt-ghelicht, ofte als een benschloot op wijden lande gekreeven werden,
 gelijck vele van hare Mede-broeders / die ook by de Leere der waer-
 heyt zijn ghebleven / inde om-liggende rijken ende Landen onser
 Bont-ghenooten / is weder-baren / die nu doolende gaen inde woestijne in
 eenen onghedaenden wech, ende vinden gheen Stadt daer sy woenen connen, hongerich
 dorstich, soo dat hare ziele versmacht, zijnde als de Rammen die gheen weyde en vin-
 den, ende aenschich voor den dryver henen gaen. Maer hier ober ben ick eben
 eens gheslaecht als te boozen / ende van eenighe der ghener die tegen
 woordich booz de Calonne staen / scherpeijck over-gheslaecht. Het
 en is geen vyant die my lastert, anders hadde ick het gheleden, het en is geen Man die
 my lates, die sich trostich teghens my draecht, anders hadde ick my voor hem verbor-
 gen, Maer du bist het, O Mensche! die my waert van ghelycke weerde, als ick my sel-
 ven was. Ende noch hadde ick het geerne geleden / indien ick alleene
 getreft ware / ende dat booz mijn zijde niet gesteken werden vele van
 Gods verborgens, die booz myne reden / ende booz de baerlijckheyt
 vande sake / die daer op ghevolcht is / ende noch stijf boozt-gaet / be-
 weecht zijn gewoeden / om in desen gemeenen oberganch van swa-
 richeden / die vanden Hooft des Heeren beginnen, wat beter op haer selven
 te letten / die doch seer dunne, ende als een nae-ongittinge zijn teghens de rechte,
 ghelijck dan de Heere gewent is een becorte sake te maken. Dat dese om mynent
 wille moeten lijden / gelijck het onredelijck is / so ducht het my oock
 het herte des te meer / Och Broeders ick wilde nu tegen-woordich by u zijn, ende
 mijn stemme veranderen, want ic ben niet u becommert, Mynen mont is tot u geopent,
 O Broeders, mijn herte is bereyt, Ghy-lieden en wort niet benout in my, maer ghy zijt
 nauw een wijde gemoede; de selue vergeldinghe begeere ick wederom van u lieden, Ick
 spreke als tot mijne Broeders verbreyt ghy u oock. Lieve laet geen sijn tusschen u
 ende my, tusschen wyre heiders, ende de mijne, want wy zijn Broeders, Israel is als
 te dunne / om teghens zijne vpanden / welker menichte / so bupent
 als

als binnen is als stof op den wege, ende hare gheweldige als groots chuyten der aer-
 de, connen bestaen / al bzenget hy alle zyn macht te samen / Wat wil
 het dan van hem werden / so sy tegens malcanderen garn aen-loo-
 pen / Wat een ongerpynde sake ware het gheweest / dat de Israëlieten be-
 vryt zijnde vande hant des Conincx Pharaon, ende staende aende cant vande schelf-zee,
 daer wy sy Wonderbaerlijcker wijse verlost waren, om den Lof-sanck der danck-geginge
 was Moyses, Aaron, ende Miriam te singen, hadde de handen gaen aen malcanderen leg-
 gen, ende het sweerts d'aen tegens den anderen trecken, Ende dit geschiet nochtans onder
 ons, niet nae dat wy onsen vyant versmoort zijnde, in het herte vande zee, als eenen
 meulen-sceen te gronde hebben sien gaen, maer ter wijlen hy noch machtiger
 als te boozen in zijne volle rustinge tegens ons staet om ons te ver-
 nielen / ende als broods op te eten? Is dit niet een d'ouwbige gelegentheyt /
 ende daer van men te rechte mach segghen / *Hooft ghy Onwiste ende vastes*
ter ooren ghy Inwoonders des Lants, of sulcx gheschiedt sy by uwen tijde, of by uwer Va-
deren tijden, dat de Calomnen van een ghestijft tegens malcanderen
 cloffen ende aen-loopen / sonder dat het gesicht te gronde gae / In-
 sonderheyt als noch dat daer by comt dat de tongen der bou-lieden
 also gespieten ende verwert zyn onder malcanderen / dat in sulcken
 swaeren gebal d'aen den anderen niet en wilt verstaen / maer blijven
 eben seer ober het gebou / ende de stichtinge van dien twistende. Het
 is te male d'zoewich / ende dit groenet nochtans, als galle, op alle voeren inden lan-
 de, dat de Keligie ende Gods dienst / die de Heere up sonderlinge ges-
 nade onder de menschen kinderen in-ghestelt heeft / niet alleene om
 haer met haren God / maer oock onder malcanderen te vereenigen /
 dooz de listicheyt des duppels dooz-gaens ghebied tot een factie / om
 de gemoederen meer en meer te verscheuren / ende den pver die daer
 in ghebruycht wert / om partieschappen te maken ofte te bozderen /
 Dese quade grepe sy verre van u / Maer laet dit lieber onder ons
 gelden / So yemant by hem selve betrouwt, dat hy Christi is, die dencke wederom van
 selfs, dat ghelyck als hy Christi is, dat oock alsoo andere Christi zyn, Is yemant
 Godes / ende God zyn God / laet het also zyn / doch niet met versta-
 kinge van andere / Ick en hebbe int minste niet dooz in dese mijne
 Verantwoordinge eenige van u te cozt te spreken / Zoeders / maer
 alleene de herten der gener / die de Heere beweecht heeft / eerst in haer
 selven / daer naer oock in andere den verballen pver te verwerken /
 die doch seer dunne, ende daerom seer weers behoerde te wesen, een herte ende
 moed in te spreken / op datse niet te rugge ghebeven en werden /
 dooz het ghene haer daghelijck weder-vaert / Ende dat wy in onse
 pverloofheyt niet d'eene met d'andere verdoeben en werden / wanneer
 het den Priester gaen soude gelijk den volcke, De Heere heeft langen tijt zynen
 heirt ende vier onder ons gehadt, en d'zecht eben-wel nu van ons te schep-
 den / Lae wy hebben de Vleugelen vande Cherubims moghen hooren vluchteren, ende
 den Heere gereetschap sien maken / om ons te verlaten / ende wes ons so
 sulcx gheschiede, Ende het sal ghewisselijck gheschieden / indien wy des
 Heeren heirt dooz een heplige boncke vanden hemel aenghesten niet
 leven.

Exod. 16.

Psal. 14. 4.

Joel. 1. 2.

Hos. 10. 4.

1 Cor. 10. 7.

Esa. 4. 1. 2.

Esa. 30. 7.

Exod. 17.

Hos. 9. 12.

levendich ende warm en houden / wantt het verhuysen des Weeren
 upt het midden van ons / en sal niet toe-gaen / gelijck van een Man/
 die slechts als een gast ergens over-nacht heeft / maer als van een
 Wypf-heere / die vele jaren ergens beschuyst ende gewoont heeft / welc-
 kers verhuysen niet en can gheschieden / sonder het al te verplaetsen/
 ende het opperste onderst te werpen / Daerom en dempt de hepligen
 pber niet / die ghy ergens speurt / maer verwercht hem lieber als een
 doncke banden hemel aengestecken / ende doet hier mede / gelijck als wan-
 neermen Moft in oener druyus vine, ende spreekt, En verderfs het niet, want daer is eenē
 segen in, Indien ghy onderentusschen eenige gebreken in haer merct/
 gelijcke menschen zijn, sulcke beweginge onderworpen, als andere, ghy die ghoestelijck
 zijt, heele haer met den geest der sachtmoedicheyt, doch en bluft hare pber niet/
 maer byngt hem liever te rechte / Dit is alleene mijn vziendelijck
 verfoeck tot u / Woeders / ende mijn eenvoudich oorch-merck in dese
 mijne Verantwoordinge / die ick niet en soude openbaer ghemaecte
 hebben / indien myne beschuldiginghe niet en ware int openbaer vooz
 de Calonne gebracht / Het valle daer mede upt / so het de Weere ge-
 lieft / soo sal ick eventwel tot u mijne Woeders / alsoo gesint zijn / als
 eens een Out-vader was / tegens die gene die hem mopte maecten/
 tot dewelcke hy aldus schryft / gelijck ick oock teghenwoordich tot
 u doe / Ick Broeders, was ghy oock doet, hebbe voor-genomen, u te beminnen, alwaer
 ick oock schoon van u niet bemint, Ghy mooght u selven los maken, of af-breken, maer
 niet my, Ick sal u aen-hangen, of ghy schoon niet en wils, Iae ick sal u aenhangen, of
 ick schoon selve niet en wilde, Ick hebbe my voormaels aen u verbonden met eenen va-
 sten band, door ongeveynsde liefde, die niet en vergaet, Met de beroerde sal ick vreet-
 saem zijn, met die gene die beroerte soecken, sal ick de toornicheyt plaetsse geven, op dat
 ick gheen plaetsse aen den duyvel en make, laet haer d'overhands hebben met rixisen,
 ick wet toe-ghieven, tegens haren danck sal ick haer geven, tegens haren danck sal ick
 haer toe-werpen, Ick sal eeren, die my versmaden. Dus wil ick tot u ghesint
 zijn mijne Woeders / doet my ghelijcke vergeldinge, Immers verdraecht
 mijne dwaesheyt / gelijck sommige oozdeelen dat het dwaesheyt is/
 dat ick niet en nietighe sake / ende daer van niet werden en sal / soo
 besich sp / Ende laet ons te samen op-heffende heyliche handen sonder mur-
 mueren, den Vader der lichten bidden / om een meerder openbaringhe zyn-
 ner waerheyt aen onse eppen herten / ende conscientien / dooz het ber-
 dighen van alle partischapen / die daer in souden mogen schuypen/
 ende het toe-byngen van een meerder genade tot oertuygginge van
 onse gemoederen / dooz het licht der waerheyt / om de waerheyt / niet
 alleene te belijden / maer oock beleven.

Es. 45. 2.

Mat. 5. 17.

Gal. 6. 1.

D. Bernard
 Epist. 253.

1 Tim. 2. 8

Seneca Epist 69.

Veniet qui conditam, & seculi sui malignitate compressam veritatem dies
 publicet, Etiam si omnibus tecum viventibus silentium livor indixerit,
 venient qui sine offensa, qui sine gratia iudicent.

E Y N D E,

